

**Національний університет
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
Кафедра загальноправових наук**

**Робочий тематичний план
навчально-наукового семінару**

НАВЧАЛЬНІ СУДОВІ ПРОЦЕСИ

Обсяг годин — 34

Триместри викладання — 7,
8, 9

З них:

групових — 32
консультацій — 2
самостійна робота — 47

Форма контролю — теза
Кредитів за курс — 1,5

АНОТАЦІЯ

Мета курсу «Навчальні судові процеси» (НСП) — сприяння виробленню правничих навичок і вмінь, необхідних для практики права в судових і позасудових процесах (далі — СПП), а також сприяння осмисленню соціальної ролі СПП.

Мета досягається шляхом:

(1) науково-практичного вивчення СПП через засвоєння теоретичного матеріалу курсу, а також одночасного виконання кваліфікаційних робіт,

(2) пасивної участі в реальних та підготовки (активної участі) в навчальних (умовних) СПП.

У курсі пропонується розвинути аналітичні й дослідницькі, письмові й ораторські, а також організаторські (індивідуальні та колективні) правничі навички та вміння; закріпити знання процесуального та матеріального права, а також професійної, зокрема, іноземної мови — залежно від змісту СПП.

ПРОГРАМА КУРСУ

Частина 1

Семінар 1. Вступ. СПП (2 год.)

1. «НСП» як навчальний курс
2. Конкурси з СПП: загальний огляд

Література: за темою у переліку I, IV, V

Семінар 2. Конкурси з навчальних СПП (2 год.)

1. Навчальні СПП у формі конкурсів: види
2. Проведення СПП: правила та інші умови
3. Підготовка до конкурсів з СПП

Література: за темою у переліку I-V

Семінар 3. Види (форми) СПП (год.)

1. Судові процеси
2. «Позасудові» процеси
3. Виконання кваліфікаційних робіт

Література: за темою у переліку I-V

Семінар 4. Сутність СПП (2 год.)

1. СПП: загальна характеристика та види
2. СПП як правове, психологічне та етичне явище
3. Виконання кваліфікаційних робіт

Література: за темою у переліку I-V

Семінар 5. Мета та завдання СПП (2 год.)

1. Мета СПП. Право, закон і справедливість у СПП
2. Шляхи досягнення мети
3. Виконання кваліфікаційних робіт

Література: за темою у переліку I-V

Семінар 6. Резонансність СПП

1. Резонансність
2. Роль юристів
3. Виконання кваліфікаційних робіт

Література: за темою у переліку I-V

Семінар 7. Головні ролі в СПП

1. Учасники СПП
2. Зацікавлені особи
3. Виконання кваліфікаційних робіт

Література: за темою у переліку I-V

Семінар 8. Суддя (арбітр) у СПП (2 год.)

1. Аналіз образу та ролі судді
2. Як вирішує суддя: суддівські підходи
3. Виконання кваліфікаційних робіт

Література: за темою у переліку I-V

Частина 2

Семінар 9. Навички та вміння у СПП — ч. I (2 год.)

1. Письмові
2. Усні. Підготовка до усних дебатів

Література: за темою у переліку I-V

Семінар 10. Навички та вміння у СПП — ч. II (2 год.)

1. Організаційні
2. Дослідницькі та аналітичні

Література: за темою у переліку I-V

Семінар 11. Навички та вміння у СПП — ч. III (2 год.)

1. Змагальність
2. Перемовини і компроміс

Література: за темою у переліку I-V

Семінар 12. Навички та вміння у СПП — ч. IV (2 год.)

1. Робота за графіком конкурсів

2. Виконання кваліфікаційних робіт

Семінар 13. Підготовка та участь у СПП (2 год.)

1. Робота за графіком конкурсів
2. Виконання кваліфікаційних робіт

Семінар 14. Підготовка та участь у СПП (2 год.)

1. Робота за графіком конкурсів
2. Виконання кваліфікаційних робіт

Семінар 15. Підготовка та участь у СПП (2 год.)

1. Робота за графіком конкурсів
2. Виконання кваліфікаційних робіт

Семінар 16. Оцінювання (2 год.)

1. Оцінювання студуючих
2. Анкетування викладача

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ОПАНУВАННЯ КУРСУ

I. Джерела права Нормативно-правові акти, судова практика

(тексти документів шукайте в базі на сайті www.rada.gov.ua, <http://zakon1.rada.gov.ua>)

1. [Цивільний процесуальний кодекс України](#), затв. ЗУ від 18.03.2004 // Відомості ВРУ. — 2004. — № 40-41. — ст. 492. (див.: ст. ст. 193, 302). Порів.: [Цивільний процесуальний кодекс України](#), затв. ЗУ від 18.07.1963 // Відомості ВР УРСР. — 1963. — № 30. — ст. 464 (див.: ст. 194). Див. також: *Зейкан Я. П.* Коментар цивільного процесуального кодексу України: За станом на 7.10.2005. — К., 2006. — 559 с.
2. [Кримінально-процесуальний кодекс України](#), затв. Законом УРСР // Відомості ВР УРСР. — 1961. — № 2. — ст. 15 (див.: ст. ст.: 49, 318, 301-1, 362, 363, 267).
3. [Господарський процесуальний кодекс](#), затв. ЗУ від 06.11.1991 // Відомості ВРУ. — 1992. — № 6. — ст. 56 (див.: ст. 74).
4. [Кодекс адміністративного судочинства України](#), затв. ЗУ від 06.07.2005 // Відомості ВРУ. — 2005. — № 35-37. — ст. 1358 (див.: ст. 152).
5. [Регламент Конституційного Суду України](#), затв. Рішенням КСУ від 5.03.1997 // Офіційний вісник України. — 1997. — № 20. — ст. 87.
6. [Регламент Пленуму Верховного Суду України](#), затв. Постановою Пленуму ВСУ від 10.06.2002 № 7 // Бізнес:законодавство та практика. — 2002. — № 17.
7. [Статут Міжнародного Суду ООН](#), схв. 26.06.1945 (чинний з 24.10.1945) (див.: ст. ст. 43-46).
8. [Регламент Європейського суду з прав людини \(Rules of Court\), Case law](#)
9. [Римський статут Міжнародного кримінального суду](#), схвалений в Римі 17.07.1998, Україна приєдналася відповідно за Угодою та відповідно до Закону «Про приєднання України до Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду» № 254-V від 18.10.2006. Чинний з 19.11.2006.
10. [Постанова Пленуму Верховного Суду України](#) від 24.10.2003 № 8 «Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві» (див.: п. 19).
11. [Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність](#), Верховний Суд Судова палата у кримінальних справах ВСУ від 29.08.2003 (див. роздл 3).
12. [Єдиний державний реєстр судових рішень](#) (Україна)
13. Інші нормативно-правові акти — згідно з правилами та/чи матеріалами НСП (конкурсу).

II. Підручники і посібники

1. *Бігун В. С.* [Юридична професія та освіта. Досвід США у порівняльній перспективі](#). — К. Юстініан, 2006. — 272 с. (Див.: С. 71, підрозділ 3.2 «Конкурс ім. Ф. Джессапа — «олімпійські ігри» студентів»

- правників». Попередні редакції деяких статей, які увійшли до книги, див. за лінком: <http://www.justinian.com.ua/author.php?id=19>).
2. *Бетс де Герман*. [Искусство говорить на суде](#) // Профессия адвоката. Сборник работ о французской адвокатуре. — Москва: Статус, 2006. — С. 224—262.
 3. *Бойл Ф., Каннс Д., Плауден Ф., Сендфорд К.* [Організація професійної діяльності юриста](#): теорія і практика / Перекл. з 2-го англ. вид. (A Practical Guide to Lawyering Skills) — К. : Знання, 2006. — 478 с.
 4. *Бубир В. В., Брунь О. П., Корж В. П.* Промова прокурора у судових дебатах: Навч.-метод. пос. — Х., 1997. — 109 с.
 5. *Гаррис Рихард*. [Школа адвокатуры](#). — М.: Автограф, 2001. — 352 с.
 6. *Сергеич Петр*. [Искусство речи на суде](#). — К. : Техніка, 2005. — 368 с. (теж: *Сергеич Петр*. Искусство речи на суде. 3.изд. — Тула : Автограф, 2000. — 320 с.)
 7. *Судебные прения по уголовным делам*: Учеб. Пособие. — Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1992. — 128 с.
 8. *Ивакина Н. Н.* Культура судебной речи: Учебное пособие. — М. : Изд-во БЕК, 1995. — 334с.
 9. *Макаркин А. И.* Состязательность на предварительном следствии / В.В. Вандышев (науч. ред.). — СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. — 263 с.
 10. *Молдован В.В., Кацавець Р.С.* Судова риторика: практикум. К., 2006. — 200 с.
 11. [Обвинительная речь](#) // Википедия.
 12. *Профессиональные навыки юриста: Опыт практического обучения* / Ред. Л. А. Воскобитова, Л. П. Михайлов, Е. С. Шугрина. — М.: Дело, 2001.
 13. *Шшикин С. А.* Состязательность в гражданском и арбитражном судопроизводстве / Московский гос. ун-т им. М.В.Ломоносова. Юридический факультет. — М. : «Городец», 1997. — 192с.
 14. *Benjamin N. Cardozo*. [The nature of the judicial process](#). — Holmes Beach, FL : Gaunt, 1998.
 15. *Dershowitz Alan*. [Letters to a young lawyer](#). — New York : Basic Books, 2001. — xviii, 206 p.
 16. [How to please the court](#) : a moot court handbook / edited by Paul I. Weizer. — New York : P. Lang, 2004. — vi, 190 p.
 17. *Gaubatz John T., Mattis Taylor*. [The moot court book](#) : a student guide to appellate advocacy / 3rd ed. — Charlottesville, Va. : Michie Co., 1994. — xvi, 307 p.
 18. *Schjotvet C. E., Hafez Y.* [ILSA Guide to International Moot Court Competition](#). A publication of the ILSA. — Washington: International Law Institute, 2003. — 151 p.

Збірники судових промов:

19. Истина и закон: Судебные речи известных российских и зарубежных адвокатов: В 4 ч. / Ассоциация юрид. центр. — СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. — 1115 с.
20. *Кисеницкий И. М.* Судебные речи по уголовным делам: процессы, защита, законность. — 2.изд., испр. и доп. — М. : Подмоскovie, 1991. — 320 с.
21. *Лазарева В. А.* Теория судебной речи: Учеб. пособие. — Самара: Самар. ун-т, 2001. - 122 с.
22. Состязательность в уголовном судопроизводстве: Сборник. — Харьков: РИФ Арсис, ЛТД, 2005. — 752 с. (судові промови руських адвокатів кінця ХІХ — поч. ХХ ст., а також із практики Апеляційного суду Харківської області).
23. Судебные прения по уголовным делам: Учеб. пособие. — Казань, 1992. — 128 с.
24. Судебные речи: Сборник. — Минск: ООО «Новое знание», 2002. — 780 с.
25. Судебные речи знаменитых русских адвокатов. — М. : Проспект, 1997. — 392 с.
26. Судебные речи советских обвинителей. — М.: Юридическая литература, 1965. — 270 с.
27. Судебные речи советских адвокатов: Сборник / Ленинградская городская коллегия адвокатов. — М. : Госюриздат, 1960. — 271 с.

Див. також::

28. *Брехт Бертольд*. [Аугсбургский меловой круг](#) або [тут](#) (Кавказьке крейдяне коло)
29. *Лемех Е. Б., Марданенко В. В., Міненко Т. О., Чесноков А. В.* Мистецтво публічних дебатів: Навчальний посібник. — К. : Центр «Дебати», 2002. — 84 с.
30. Дебати. Методичні рекомендації щодо ведення дебатів: Навч. посіб.. — К. : А.П.Н., 2001. — 102 с.
31. Карнеги Дейл. Как завоевать друзей и оказывать влияние на людей; Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично; Как перестать беспокоиться и начать жить / пер.с англ. — Донецк : Сталкер, 2003. — 560 с.
32. *Кафка Франц*. Вибрані твори: [Процес](#). [Вирок](#). Перевтілення. Голодомайстер: Для ст. шк. віку: — К. : Генеза, 2003. — 288с.або: *Кафка Франц*. Процес. — Х. : Фоліо, 2005. — 240с.
33. *Ивакина Н. Н.* Профессиональная речь юриста: Учеб. пособие. — М. : БЕК, 1997. — 333 с.
34. *Нелоба Анатолий*. Професійна мова юриста. — Х. : Прапор, 2002. — 208 с.

III. Інша література

1. *Загурський О. Б.* Судові дебати в кримінальному процесі: правові та психологічні проблеми: Автореф. і дис канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ України. — К., 2003.

2. *Легеза Л. А. О профессиональной этике государственного обвинителя* // // Культура народов Причерноморья. — 1999. — №9. — С. 116-120.
3. *Пашин С. А. Судебные прения в механизме установления истины по уголовному делу* : Автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук : (12.00.09) / МГУ им. М.В. Ломоносова. — М., 1988. — 19 с.
4. *Мамницький В. Ю. Принцип состязательности в гражданском судопроизводстве*: Дис...канд. юрид. наук: 12.00.03 / Национальная юридическая академия Украины. — Х., 1995.
5. *Хоматов Ю. В. Развитие состязательного начала и деятельности адвоката-защитника в уголовном судопроизводстве Украины*: Дис...канд.юрид.наук: 12.00.09 / Украинская гос. юридическая академия. — Х., 1994.
6. *Мартиненко П. Ф. Кейс-метод у вивченні права: досвід Заходу і України* // Проблеми вищої юридичної освіти: Тези доповідей та наукових повідомлень науково-методичної конференції (18-19 грудня 2001 р., Харків) / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х., 2002. — С. 90—93; Його ж: Кейс-метод в опануванні права: досвід країн Заходу і Україна // Українське право. — 2002. — №1. — С. 222—228.
7. *Сірий М. І. Судовий процес* // Юридична енциклопедія: в 6 т.— Т. 5. — К., 2004. — С. 712.
8. *Шубіко В. П. Дебати судові* // Юридична енциклопедія: в 6 т.— Т. 2. — К., 1999. — С. 17.
9. *O'Barr William M., Conley John M. Rules versus relationships: the ethnography of legal discourse.* (див. [ЗМІСТ](#)) — Chicago : University of Chicago Press, 1990. — xiv, 222 p.
10. *Dickerson Darby. In Re Moot Court* // Stetson Law Review. — 2000. — Spring. — P. 1219—1226.
11. *French R. R. The golden yoke : the legal cosmology of Buddhist Tibet.* — Ithaca, N.Y. : Snow Lion Publications, 2002.
12. *Hodge Harry & James. Famous trials.* — Harmondsworth: Penguin Books, 1984.
13. *Wilkes Roger. The Mammoth book of famous trials.* — New York : Carroll & Graf Publishers, 2006. — xvi, 544 p.

IV. Конкурсні матеріали:

Див. за лінками відповідних конкурсів в Інтернеті.

1. **Перелік конкурсів з НСП іноземними мовами:** *Бігун В. С. Навчальні судові процеси*, або як удосконалити професійні знання та навички з права, іноземної мови та ораторської майстерності // Юридичний журнал. — 2004. — № 11. — С. 70—74.
2. **Конкурс ім. Філіпа Джессопа:** актуальні матеріали англійською мовою стосовно Конкурсу див. в Інтернеті за лінком: www.ilsa.org/jessup: a) General Information, b) The 2005 Official Rules, c) The 2005 *Compromis*, d) Memorial Score-sheets, Oral Pleading Scoring Sheets, and those Commented, e) Samples of Memorials
3. *Бігун В. С. Конкурс ім. Філіпа Джессопа: міжнародне публічне право, англійська мова та ораторська майстерність (істія, суть та українська традиція)* // Часопис Київського університету права.— 2004.—№ 3. — С. 120—126; № 4. — С. 113—120. *Його ж:* «[Олімпійські ігри](#)» студентів-правників — [Конкурс ім. Філіпа Джессопа](#) // Юридичний журнал. — 2004. — № 11. — С. 70—74.
4. [Конкурс «Дністрянського» визначає кращих студентів-цивілістів](#) // Юридична газета. — 2006. — № 22. — С. 22.
5. *Дядюка Е. «Мастерство судебной речи»* (Донецький університет), VI Национальные юридические соревнования по хозяйственному праву и процессу // Юридическая практика. — 2005. — № 14.
6. **Інші конкурси:**
 - Націон. конкурс з цивільного права та процесу ім. С. Дністрянського (www.lawschool.lviv.ua),
 - Національні юридичні змагання з господарського права та процесу «Майстерність судової промови» (<http://ycls.dongu.donetsk.ua>),
 - Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition (www.ilsa.org/jessup),
 - Telders International Law Moot Court Competition (www.telders.leidenuniv.nl),
 - Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot www.cisg.law.pace.edu/vis.html),
 - The Jean-Pictet Competition (www.concourspictet.org),
 - Concours Charles Rousseau - Concours de procès simulé en droit international (www.rfdi.net),
 - Конкурс ім. Ф. Мартенса з міжнародного гуманітарного права (www.help.icrc.org) (шукати на сайті) E.-mail: ihl.mos@icrc.org),
 - Central and Eastern European Moot Court Competition (www.europeanmootcompetition.org E-mail: da208@cam.ac.uk),
 - Concours Européen des Droits de l'Homme René Cassin (<http://www.concoursassin.org>),
 - WTO Moot Court Competition (www.elsa.org/emcc),
 - The Inter-American Human Rights Moot Court Competition (www.wcl.american.edu/hracademy/mcourt),
 - Niagara International Law Moot Court Tournament (www.cwru.edu),
 - Manfred Lachs Space Law Moot Court Competition (www.spacemoot.org),
 - International Environmental Moot Court Competition (www.law.stetson.edu/environmental),
 - Modelo Simulando de Tribunal Internacional (www.austral.edu.ar/derecho/departamentos/icri/interior.htm),

- «Victor Carlos García Moreno» Moot Court Proceeding before the International Criminal Court (www.coladimx.org/VCGM/2004/vcgm%20vi.htm),
- The Manne Moot Court Competition for Law and Economics (www.gmu.edu/org/mootcourt/competitions/manne),
- The National Constitutional Moot Court Competition (www.regent.edu/acad/schlaw/student_life/mootcourt/home.htm),
- The ABA Client Counseling Competition (www.abanet.org/lsc/competitions/clientcounseling),
- National Appellate Advocacy Competition (www.abanet.org/lsc/competitions/naac),
- Перелік інших конкурсів (moot court listing) (see : www.abanet.org/? шукати: Law Student Division, Competitions Home)

V. Інші веб-лінки

1. Court TV: <http://www.courttv.com/video/index.html> (резонансі судові процеси в США та світі)
2. ICTY, The Hague: <http://www.un.org/icty/>, <http://hague.bard.edu/video.html> (the trial of S. Milosevic)
3. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи – <http://khp.org>
4. Famous Trials by D. O. Linder: <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/ftrials.htm>
5. [Нюрнберзький процес](#) // Википедія
6. Справи Білла Клінтона [ч. 1](#), [ч. 2](#) // Юридичний журнал
7. JURIST - Famous Trials: <http://jurist.law.pitt.edu/trials.htm>
8. Links: http://cybersleuth-kids.com/sleuth/Reference/Law/Famous_Trials/
9. Law Buzz: <http://www.lawbuzz.com/index2.html>
10. ADR (Wikipedia) – http://en.wikipedia.org/wiki/Alternative_dispute_resolution
11. Alternative dispute resolution – <http://adrr.com/>
12. Практика розрешення конфліктів – <http://www.commonground.org.ua/>

Умови визначення НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Робота в триместрах — 50 балів

Теза — 50 балів

Разом — 100 балів

Види робіт	Їхня кількість	Максимум балів за 1	Заохочувальні бали	Разом
1. Семінари	16	/ відвідування – 0,5, доповідь, змістовна відповідь – (до) 10, відпрацювання пропуску з поважних причин – (до) 10, письмове тестування – (до) 20, доповнення – 1** /	** Надаються за результатами виступів на конкурсах: 1 місце – 10, 2 місце – 8, 3 місце – 7, 4 місце – 5 місце – 3 (за 4, 5 місця – якщо кількість команд-учасників більше 10)	50
2. Теза	1			50
Разом:				100

* Заохочувальні бали за доповнення під час семінарів додаються до середньоарифметичного балу за семінарські заняття

** Заохочувальні бали за участь у конкурсі додаються до середньоарифметичного балу за семінарські заняття та тезу порівню (50::50)

*** Загальна сума балів не повинна перевищувати 100: бали за наукову роботу, участь у конкурсах, участь у написанні посібника, виступ на конференції, написання статті, наукового реферату тощо може зараховуватися (це – право, а не обов'язок викладача) замість інших видів контрольних заходів.

..... к. ю. н., доц., В. С. Бігун

Схвалено кафедрою “31” серпня 2006 р.

Протокол № 1 від “31” серпня 2006 р.

Завідувач кафедри доц., М. М. Антонович